

Ганущин А. В.
*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського
національного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри
теорії та історії держави і права ЗУНУ
Подковенко Т.О.*

ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДЕЙ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

В сучасних умовах права людини визнаються основою справедливого правового, політичного та соціального порядку. Ідея прав людини, яка отримала широке визнання та закріплення у національному законодавстві демократичних держав, істотно впливає і на міжнародну політику. Найчастіше права людини розуміють як універсальні, невід'ємні, невідчужувані, непорушні, природні та неподільні права, на які має право кожна людина і які випливають з її особистої гідності. Вони випливають із самої людської природи, а не з положень міжнародного права.

Однак, війни, збройні конфлікти, які точаться в різних куточках землі, зумовлюють порушення цих прав, несуть смерть не тільки воюючим солдатам, але все частіше і мирному населенню. Часто проблемою збройних конфліктів є дотримання прав людини, а точніше їх часте порушення. Чинність норм міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини на зазначених територіях є обов'язковою. Російська агресія проти України демонструє слабкість та недієвість існуючих механізмів міжнародного гуманітарного права.

Сьогодні Україна переживає надзвичайно складний період власного державотворення, який відзначається не лише глибинними проблемами соціально-економічного розвитку, а й необхідністю протистояти зовнішній гібридній агресії з боку російської федерації, що загрожує самому існуванню української незалежності [1]. Терор щодо цивільних українців росія почала застосовувати ще у 2014 році, переслідуючи на окупованих територіях цивільне населення, яке не чинило збройного супротиву, але й не було лояльним до окупаційної адміністрації.

Після повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року росія лише посилила використання терору як методу війни. Катування, вбивства, зґвалтування, насильницьке переміщення місцевого населення на окупованих територіях, яке до того ж має ознаки геноциду. І планомірні авіаційні та ракетні удари по цивільних об'єктах. Внаслідок невивірених бомбардувань майже вщент зруйновані Бородянка на Київщині, Маріуполь та інші міста Донбасу. Росія продовжує руйнувати Миколаїв, Херсон, Харків. Жертвами

ракетних ударів стали відвідувачі торгового центру в Кременчуці, діагностичного центру та інших цивільних закладів у центрі Вінниці, пацієнти та медичний персонал лікувальних закладів, пологових будинків, мешканці житлових кварталів Харкова, Києва, Чернігова, Миколаєва, Одеси. Усі руйнування і страждання, завдані ракетним терором Росії, складно перелічити.

Кричущими свідченнями того, що росія є державою-терористом, стали і вбивство 29 липня 2022 року в Оленівці щонайменше 50 українських військовополонених, які вийшли з Азовсталі під гарантії безпеки та обміну від ООН й Червоного хреста, і ядерний шантаж усього світу з використанням Запорізької АЕС тощо.

Такі події актуалізують проблеми захисту прав людей на тимчасово окупованих територіях, захисту мирного населення від злочинств окупаційної влади. Відповідно до вимог Законодавства України, зокрема ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» визначено, що тимчасово окупована територія України є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України [2].

У випадку збройного конфлікту існує система міжнародного гуманітарного права. Міжнародне гуманітарне право (скорочено – МГП) гуманізує ведення воєнних збройних конфліктів (як внутрішніх, так і зовнішніх), визначає допустимість засобів і методів ведення війни, забезпечує захист жертв збройних конфліктів, встановлює взаємостосунки між воюючими і невоюючими державами. Відповідно до правил МГП, що стосуються ведення бойових дій, цивільне населення повинне бути захищеним від наслідків воєнних дій. МГП покладає на сторони збройного конфлікту обов'язок постійно розрізняти цивільних осіб від комбатантів і вести операції тільки проти військових цілей. Цивільні особи в жодному разі не повинні бути перетвореними на об'єкт навмисного нападу.

Для того щоб проконтролювати дотримання міжнародного гуманітарного права, як систему міжнародно-правових норм і принципів, які застосовуються під час збройних конфліктів, існує міжнародний кримінальний суд. Основними джерелами, на які покладається суд та МГП є Гаазька конвенція про закони та звичаї сухопутної війни, (1907 р.), IV Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни (1949 р.) та звичаєві норми міжнародного гуманітарного права.

Щодо питань захисту цивільних громадян в умовах воєнного конфлікту, існує ряд специфік та особливостей, зважаючи з ситуацій, але МГП вимагає гуманного ставлення за будь-яких обставин. Особи, які перебувають під владою супротивної сторони, повинні бути захищені від насильства, що загрожує життю чи здоров'ю (вбивство, катування, тілесні покарання, психологічне/

фізичне насильство), пограбування та посягання на гідність людини, зґвалтування, домагання, репресій, використання «живих щитів» захоплення заручників, залякування чи тероризування та інших порушень.

Держава-окупант несе відповідальність за відповідне функціонування державних установ і служб на користь населення на окупованій території; обов'язкове забезпечення продуктами харчування та медичним матеріалами; за функціонування закладів охорони здоров'я; за сприяння належному здобуттю освіти та догляду за дітьми. Вона повинна дозволяти надання духовної підтримки та гуманітарної допомоги на окупованій території.

Важливо зазначити, що МГП виділяє окремі категорії цивільних осіб, які потребують особливого захисту. Це – жінки, діти, особи з інвалідністю та інші категорії, серед яких і журналісти. Перш за все вони потребують особливого захисту та забезпечення потреби в медичній та іншій допомозі, зважаючи на особливості їх організму. Важливо щоб першочергове лікування за медичними показниками отримували породіллі та вагітні жінки. В свою чергу журналісти мають право на однаковий захист незалежно від свого професійного статусу чи національності.

Аби захистити цивільних громадян від правопорушень держави-окупанта здійснюється документування та моніторинг злочинів щодо міжнародного гуманітарного права в справах захисту цивільного населення під час збройного конфлікту в Україні. Цим займаються місії міжнародних міждержавних організацій (Моніторингова місія Організації Об'єднаних Націй з прав людини в Україні, Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні), міжнародні неурядові організації (Amnesty International, Truth Hounds та ін.) і неурядові організації України (Коаліція правозахисних організацій та ініціатив «Справедливість заради миру на Донбасі», Українська Гельсінська спілка з прав людини, Центр документування порушень прав людини, Харківська правозахисна група та ін.).

Висновки. У світі досі відбуваються та тривають війни від яких страждають цивільні люди. Існує ряд нормативно-правових актів, які урегульовують відповідні правила ведення війни та правила щодо дотримання прав людини в країні, де відбувається збройний конфлікт та на тимчасово окупованих територіях. Проаналізувавши реалії сьогодення та життя українців, можна зазначити, що з боку країни-агресора росії відбувається жорстоке порушення чинного законодавства, що суперечить будь-яким моральним засадам та праву у цілому. Сторона конфлікту, під владою якої є цивільні особи, має відповідати за поведінку своїх представників із цими особами. Але, тим не менш, навіть вжиті санкції щодо росії, та визнання рядом країн її дії та владу терористичною, не зупиняють продовження

геноциду та страждань людей, що перебувають на території України під час ведення бойових дій.

Список використаних джерел

1. Резнікова О.О., Сьомін С.В. Проблеми захисту конституційних прав і свобод громадян України під час врегулювання збройного конфлікту на Донбасі. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-05/konf_Dondas-157ee.pdf?__cf_chl_tk=ERhsi4LWFcKwgyhFUjcw7a8cXZvWaZTtGHwdRoocnqQ-1676283261-0-gaNycGzNCtA
2. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України. Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII. Редакція від 01.01.2023, підстава - 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>
3. Безпалова О. І. Проблемні питання, пов'язані з дотриманням прав людини під час проведення антитерористичної операції/операцій Об'єднаних сил. *Адміністративне право і процес*. 2019. № 12. С. 154-159.
4. Катеринчук К.В., Бортняк К.В. Проблеми захисту прав людини на тимчасово окупованих територіях. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2022. Том 33 (72). № 1. С. 14-18.
5. Грушко М.В., Музика В.В., Федорова Т.С., В.В. Владишевська Міжнародне гуманітарне право. Навчально-методичний посібник . За ред. О. В. Одеса. Бігняка. Видавничий дім Гельветика, 2022. 136 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/16301>

Гніденко А. Т.
*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського
національного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доц.,
завідувач кафедри міжнародного права
та міграційної політики
Жукорська Я. М.*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЕВТАНАЗІЇ: РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА СМЕРТЬ ЧИ ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА ЖИТТЯ

Перш ніж розглядати проблематику даної теми, варто з'ясувати зміст поняття евтаназії. Евтаназія – це конкретна дія або бездіяльність виконавця (лікаря, родича чи іншої особи), спрямована на задоволення просьби смертельно хворої людини, що полягає у позбавленні життя хворого безболісним методом: введенням певного медичного препарату або ж відключенням від життєвого необхідного обладнання [1].